

Nesne Yönelimli Analiz ve Tasarım

Analiz Aşaması
Gereksinimlerin Belirlenmesi
UML (Unified Modelling Language) Birleştirilmiş Modelleme Dili Kullanımı
Durum (Use Case) Diyagramı
Sıralama Şeması
Etkinlik Şeması
Durum Diyagramı

Nesne Yönelimli Analiz

- * Analiz aşamasının ilk adımı gereksinimlerin belirlenmesidir.
- * Gereksinimler, sistemin düzgün çalışması için yapması beklenenleri ifade eder
- * Gereksinimler ilk olarak kullanıcılarla(paydaşlarla) görüşülerek (gerekli ise standart, yasa, yönetmelik vb. dokümanlar takip edilerek) oluşturulur, ve neler istediği belirlenir.
- * Daha sonra kullanım durumları (use case) belirlenerek gereksinimler ayrıntılandırılır.
- * Sistemin tüm istenenlerle birlikte, beklenmeyen ya da istenmeyen durumları da göz önüne alınır.
- * Kullanım durumları analiz edilerek nesneler, nesne üyeleri ve nesneler arasındaki bağıntılar belirlenir.

The Unified Modeling Language
UML
Birleştirilmiş Modelleme Dili

Modelleme

Gerçegin soyutunu (basit gösterimini) oluşturma işlemidir.

Soyutlama sayesinde gereksiz ayrıntılar gizlenir ve ilgilenilecek detaylara odaklanılır. Böylece karmaşıklıktan kurtulunur.

Ayrıntıların gerekli ya da gereksiz olduğu modelin amacına bağlıdır.

Günümüz yazılımlarının kod karmaşıklığı her geçen gün artmaktadır.

Bu nedenle, yazılımların farklı yönlerini, farklı ayrıntılarla ifade etmek üzere model oluşturulur.

Modelleme

Model sayesinde;

- * fikirlerin tartışılması/paylaşılması, yazılım aktörlerinin (kullanıcı, yazılım geliştirici, tasarımcı vb.) iletişimini kolaylaştır.
- * yazılıminin gerçeklenerek (kodlanması) ürün haline dönüştürülmesi daha kolay olur.

UML (Unified Modelling Language)

Birleştirilmiş Modelleme Dili

Yazılım sistemlerinin temel bileşenlerini ifade etmek ve farklı yönlerini, farklı ayrıntılarla göstermek için kullanılan grafiksel modelleme dilidir.

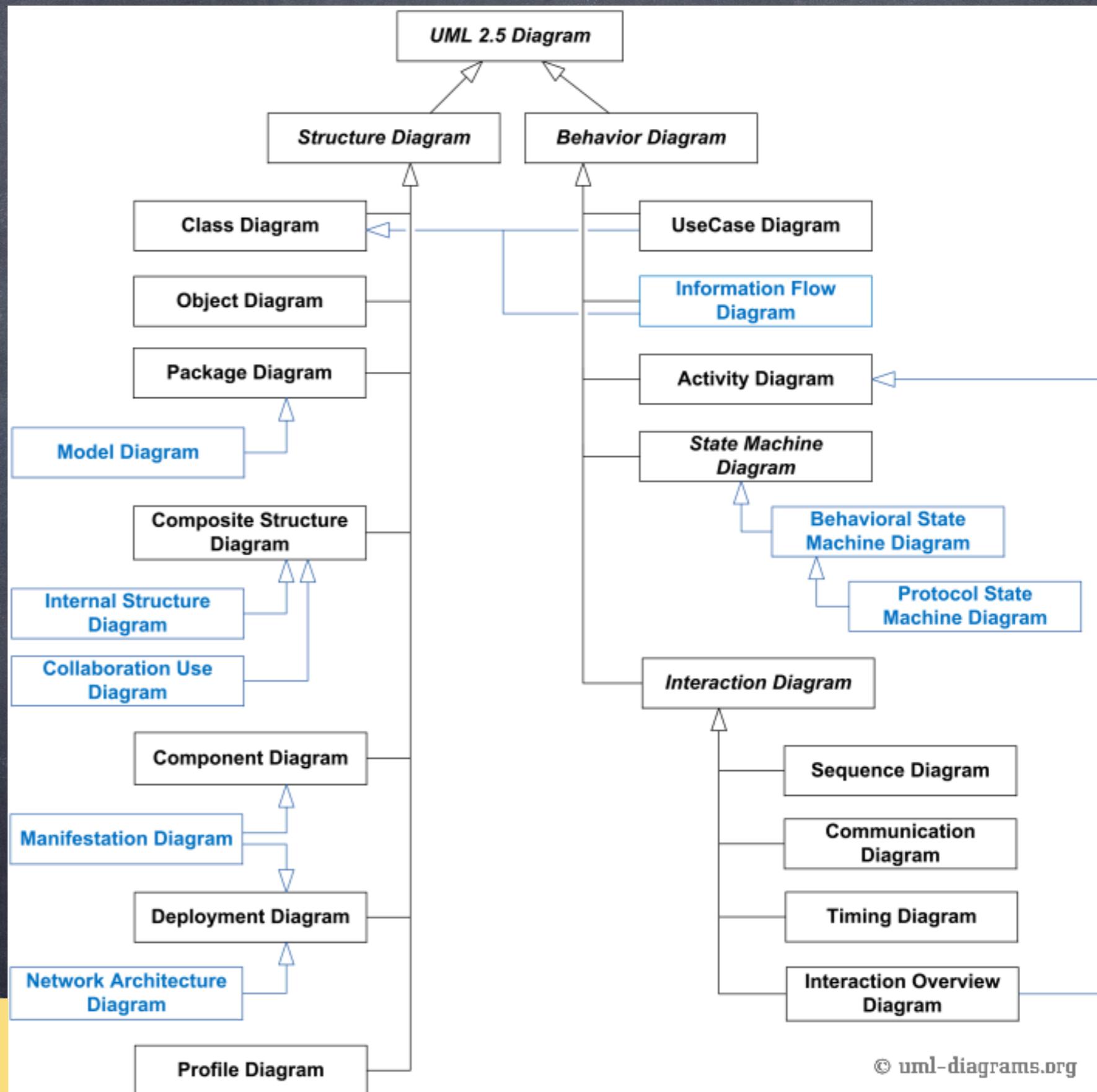
UML is a common language for business analysts, software architects and developers used to describe, specify, design, and document existing or new business processes, structure and behavior of artifacts of software systems. (<https://www.uml-diagrams.org/>)

UML

- * Yapı diyagramları (Structure Diagrams): sistemin(sistem bileşenlerinin) statik yapısını gösterir
- * Davranış Diyagramları (Behavior Diagrams): Sistemdeki nesnelerin davranışlarını (zamana göre değişimlerini) gösterir.

Not: mavi ile belirtilen gösterim şekilleri UML 2.5 standarı değildir.

<https://www.uml-diagrams.org/uml-25-diagrams.html>

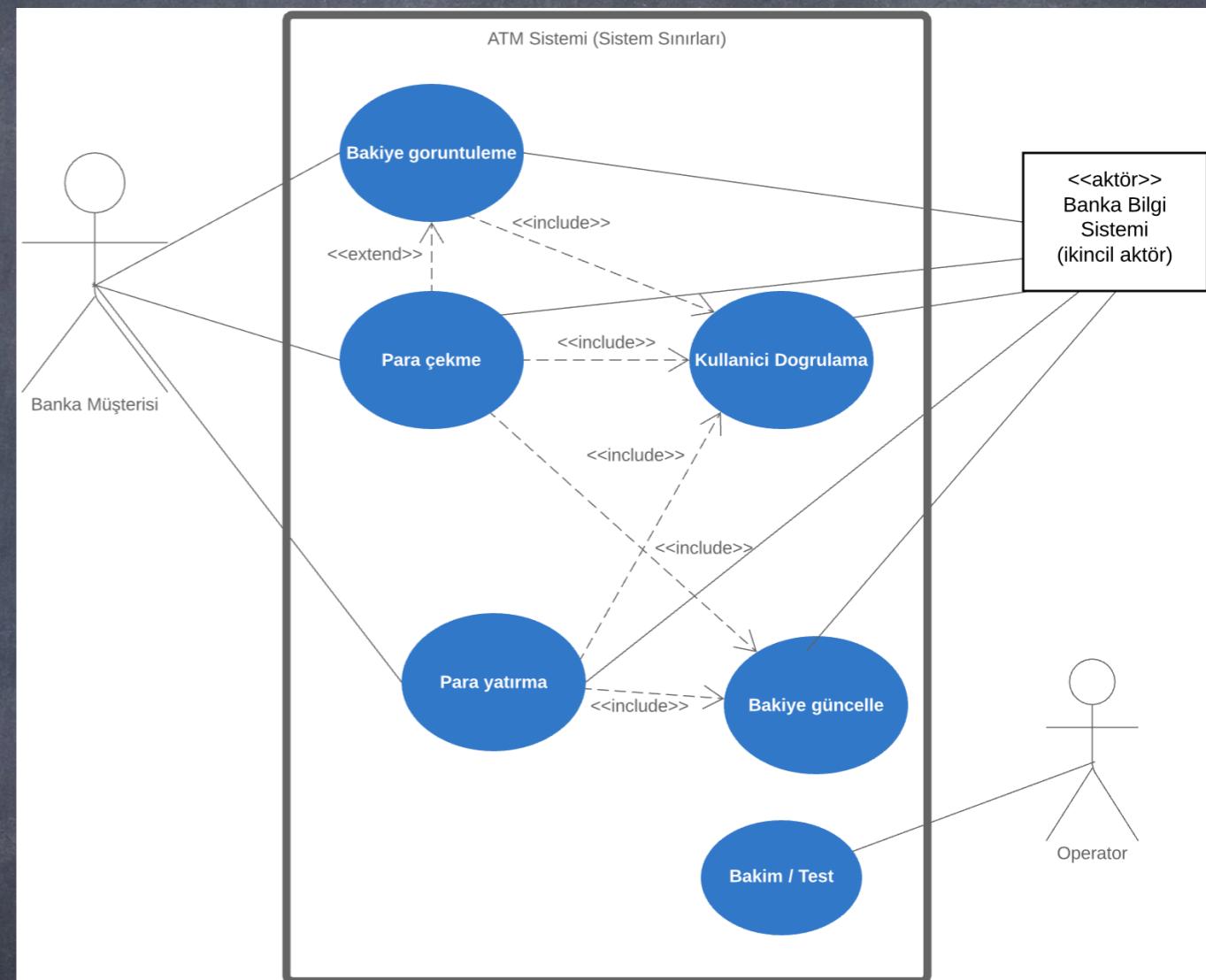

Örnek Uygulama: ATM İçin Yazılım Geliştirme Gereksinimlerin Belirlenmesi

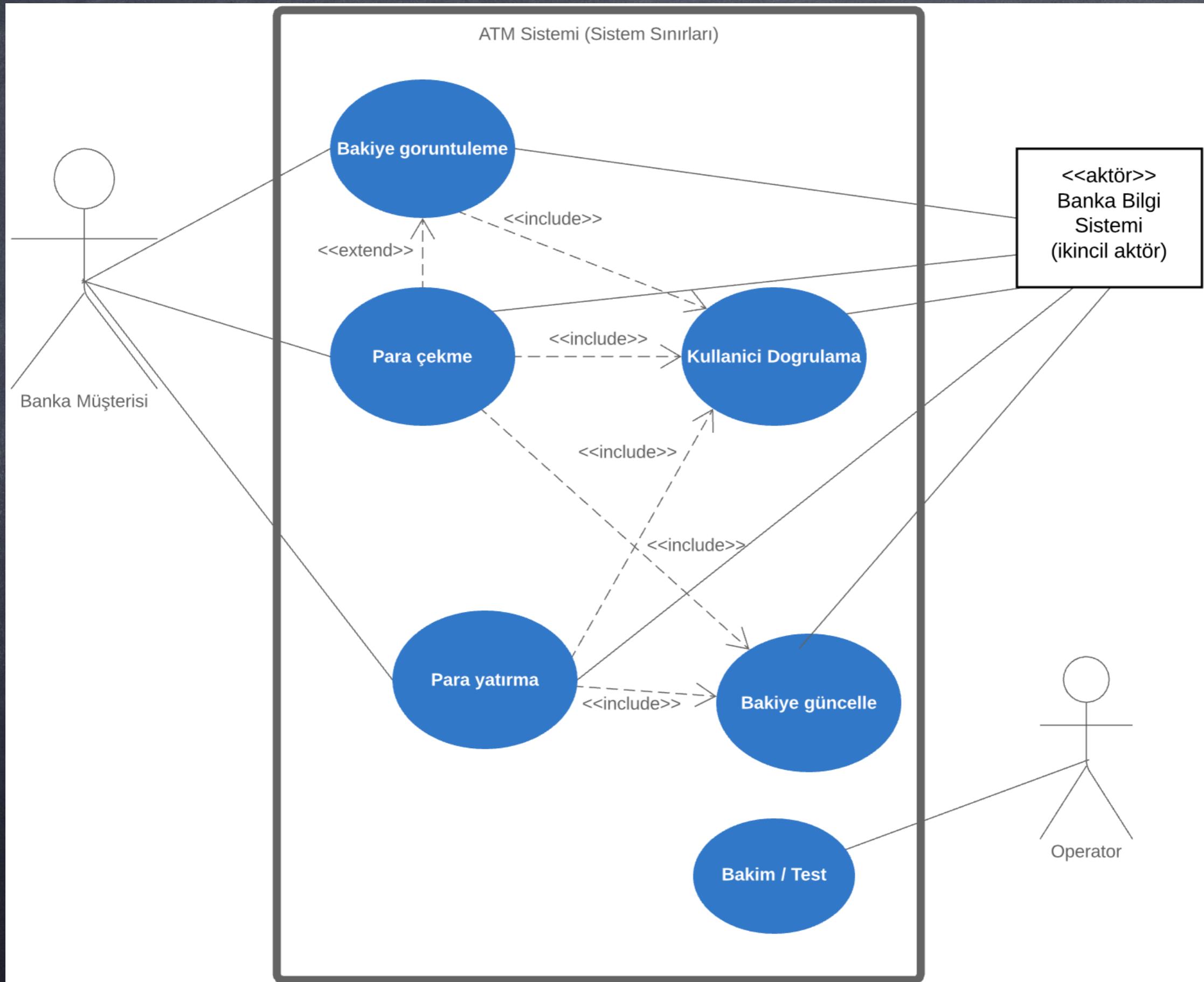
- * ATM aşağıdaki donanım bileşenlerinden oluşur:
 - * Tuş takımı; ile veri girişi yapılır.
 - * Ekran; mesajların görüntülenmesinden sorumludur.
 - * Para bölmesi; para alma ve para verme işleminden sorumludur.
 - * Kart bölmesi; banka kartını alır ve doğrular.
- * Kullanıcılar banka kartı ile para çekme, para yatırma, bakiye görüntüleme işlemlerini yapabilmelidirler.
- * Banka görevlileri ATM sisteminin bakımını (para doldurma, sıkışan/yutulan kartları alma v.b.) yapmalıdır.
- * Tüm işlemlerde güvenlik gereksinimleri göz önünde bulundurulmalıdır (yetki kontrolü).
- * Sistem, Banka Bilgi Sistemiyle (kredi kartı servis sağlayıcıları ile) gevrimiçi çalışmalıdır.

UML – Kullanım Durumu (Use Case) Diyagramları

- * Davranışsal gösterim şekillerinden biridir.
- * Kullanım durumu, sistem ile kullanıcıların (aktör/rol) etkileşimiini tanımlar.
- * Her kullanım durumunun tek bir hedefi olmalıdır. Bu hedefe giden farklı yollar olabilir.
- * Kullanım durumları bir araya gelerek (kullanım durumu senaryosu/modeli), aktör sistem ile etkileşime girdiğinde neler olduğunu anlatır.
- * Kullanım durumları "sistem aktör açısından ne yapar" ile ilgilenir. Nasıl yapar ile ilgilenmez.
- * Aktör belirli bir görev için olayları başlatan nesnedir. (Banka müsterisi, operator, banka v.s.)

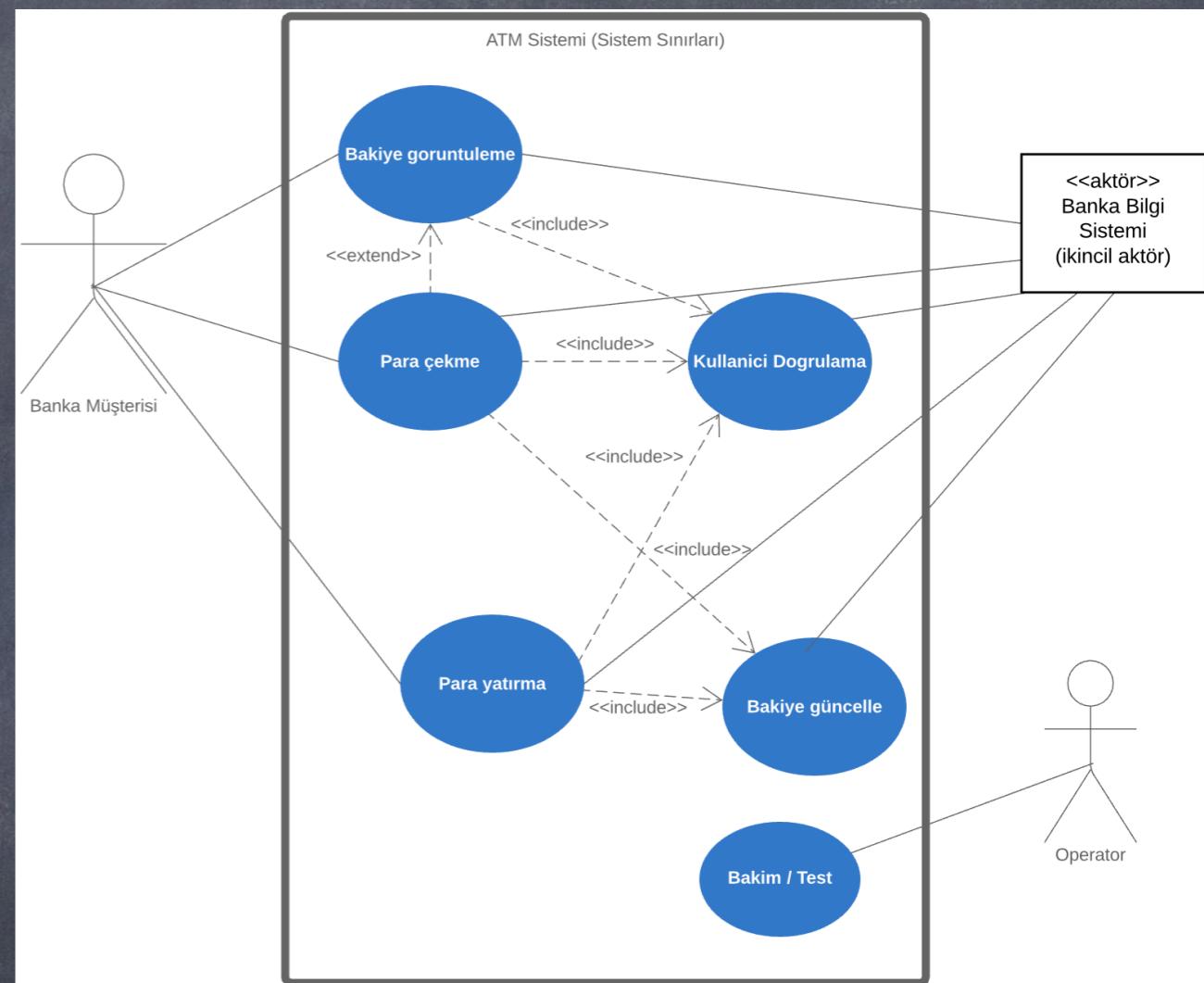

UML - Kullanım Durumu (Use Case) Diyagramları

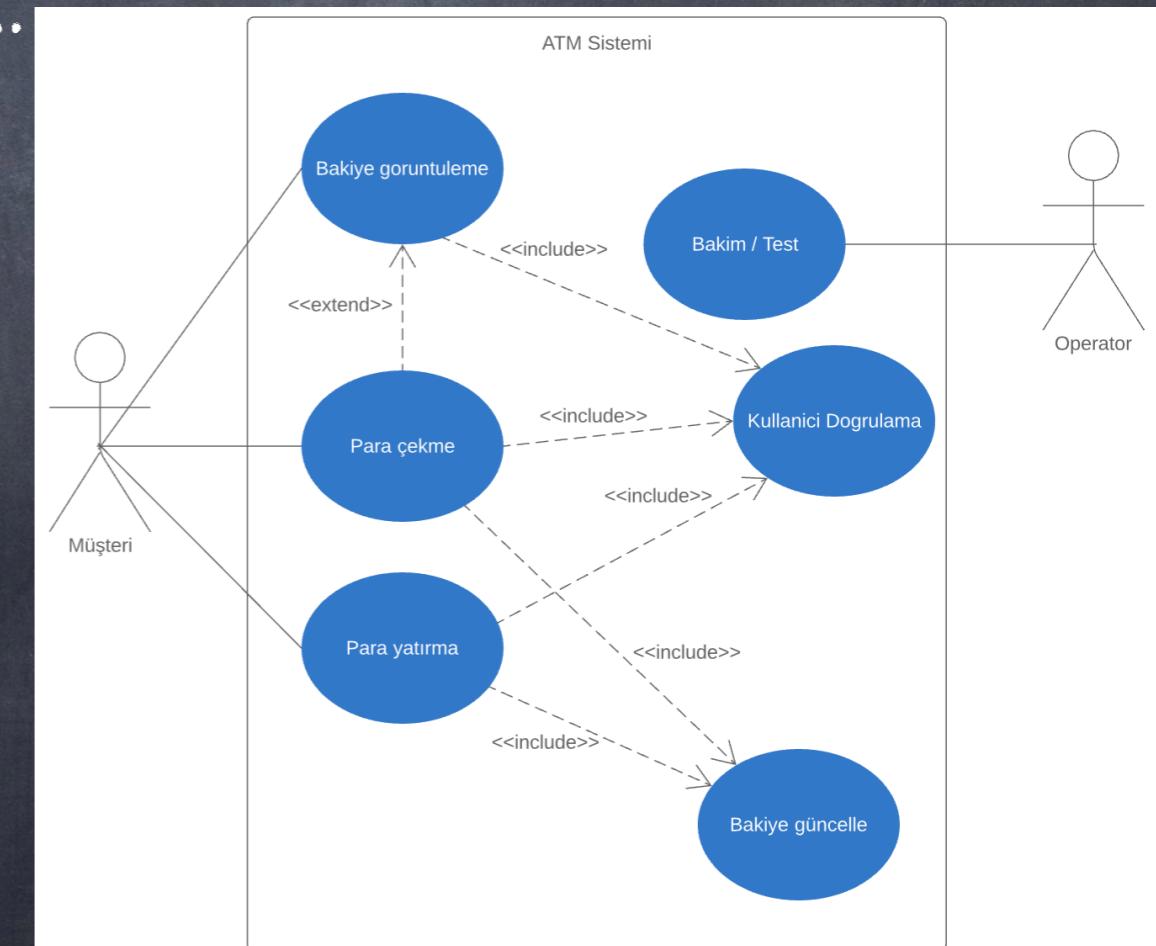
Aktörler

- * Aktör belirli bir görev için olayları başlatan nesnedir. (yönetici, öğrenci, hasta, doktor, müşteri, operator, personel, banka, yolcu, diğer sistemler v.s.)
- * Sistem ile etkileşime giren harici varlıklardır
 - * Kullanıcılar
 - * Diğer sistemler / alt sistemler
 - * Fiziksel ortam (Hava, su vb.)

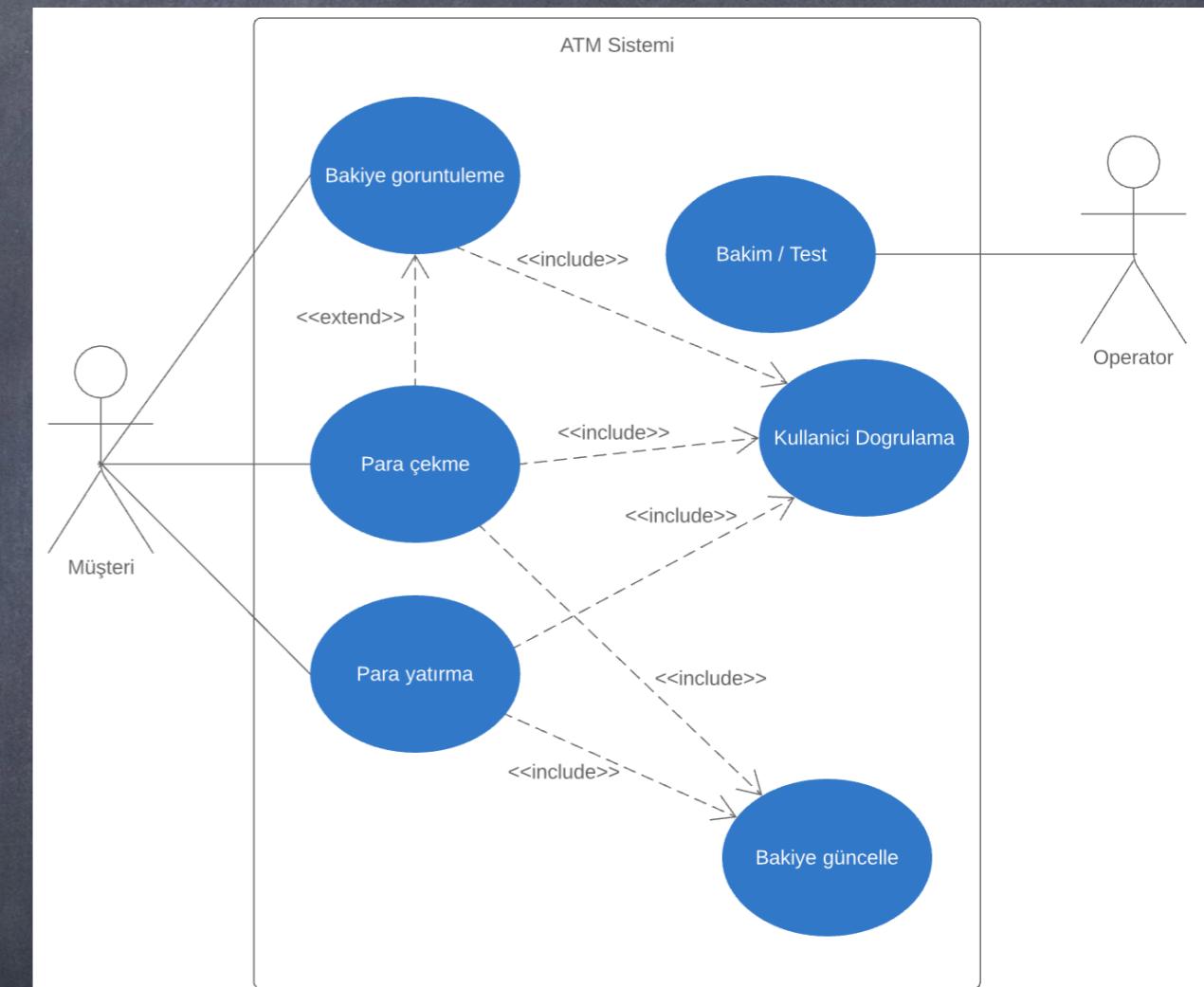
Use Case

- * Her kullanım durumunun tek bir hedefi olmalıdır. Bu hedefe giden farklı yollar olabilir.
- * Kullanım durumunun ayrıntıları için, gereksinim listesi kullanılarak, metinsel ifadeler oluşturulur. Aktör ile sistem arasındaki olay akışı istishnalar/ beklenmeyen durumlar da göz önüne alınarak anlatılır.
- * Kullanım durumu bileşenleri:
 - * Kullanım durumunun tanımı: Eşsiz bir ad, özet, oluşturma ve değiştirme tarihleri, sürüm numarası, sorumlu kişiler...
 - * İlgili aktörler
 - * Giriş koşulu
 - * Çıkış koşulu
 - * Olay akışı
 - * Özel gereksinimler

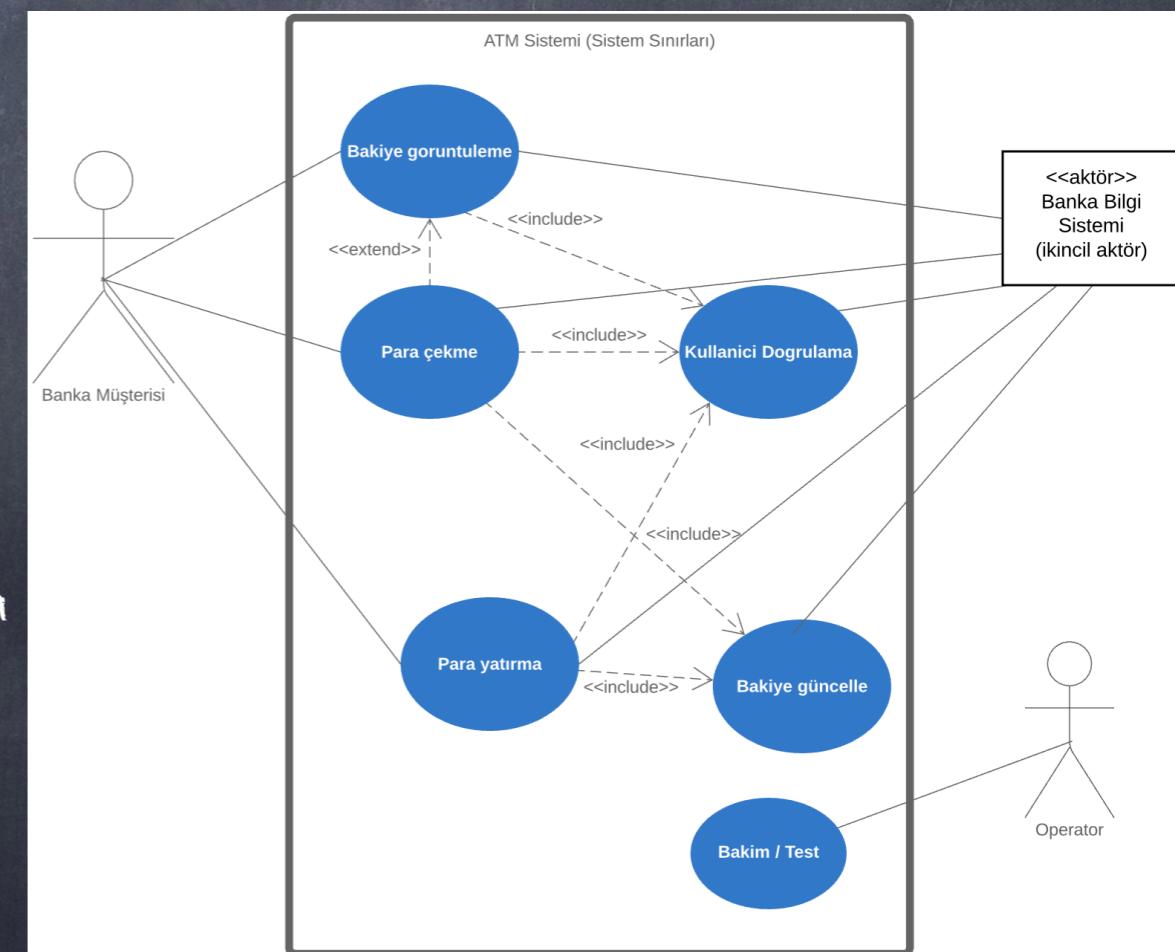
Bağıntılar

- * Communication: Aktör-sistem etkileşimi
- * Include: Birden fazla kullanım durumu için gerekli işlevler (code reuse)
- * Extends : istisna olarak ya da ara sıra gerçekleşen kullanım durumlarını ifade eder. Soyutlama adına (karmaşıklığı azaltmak) ayrı olarak verilebilir.
- * Kalıtım: ortak işlemler için temel kullanım durumu tanımlanır ve kalıtım kullanılır

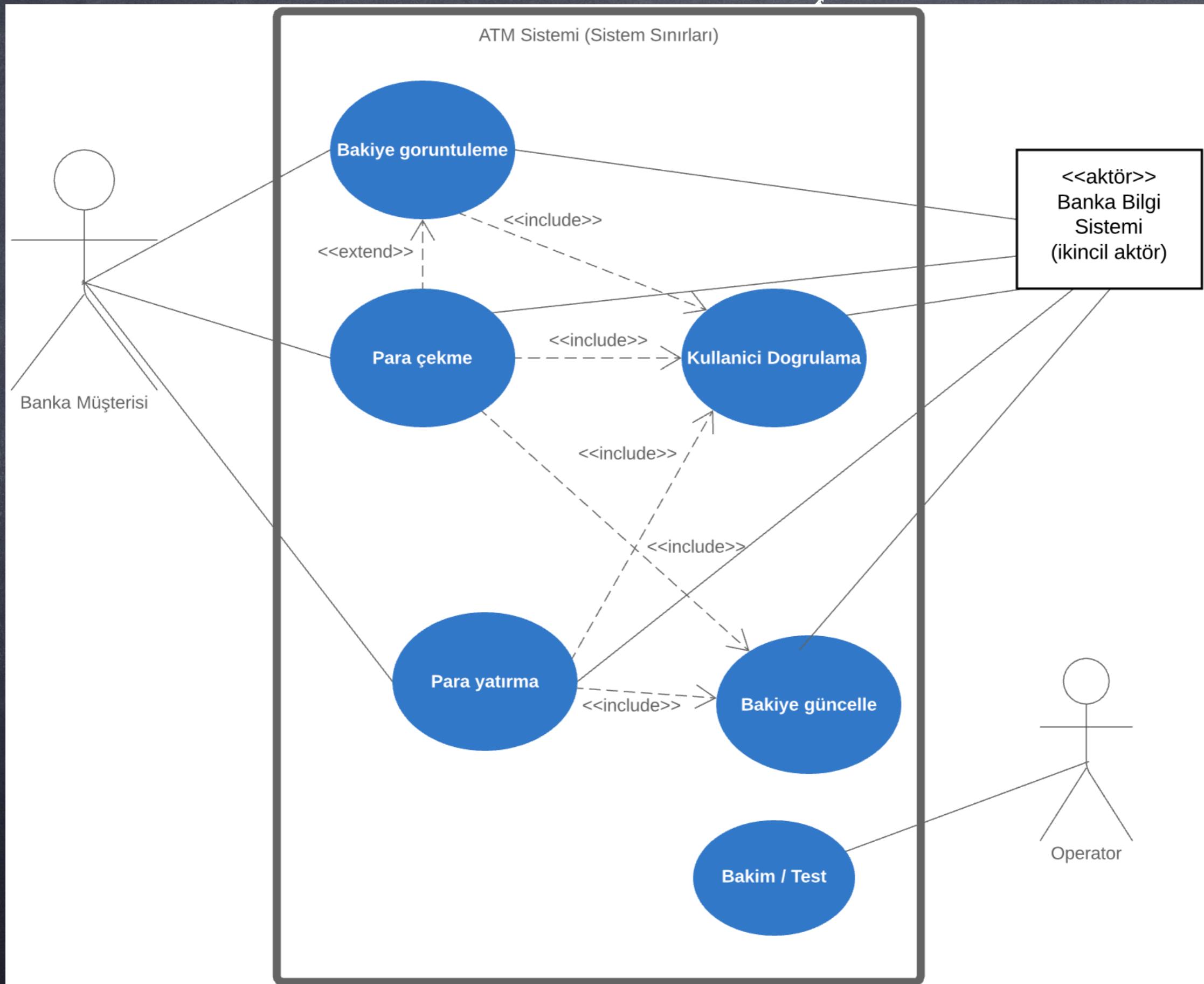

Use Case - "Para Çekme"

- * "Para Çekme" Kullanım Durumu Ayrintıları
 - * Kullanım durumunun tanımı: Para çekme,
 - * ATM den para çekme işlemini tanımlar
 - * 24.07.2009, 27.07.2009 V1.1.1 kullanıcıadı1
 - * ilgili aktörler: Banka müsterisi
 - * Giriş koşulu: Müşteri ATM makinasına gelir. Banka kartı bulunur.
 - * Çıkış koşulu: Müşteri işlemini (transaction) tamamlar
 - * Olay akışı:
 - * Özel gereksinimler: UI gereksinimleri, İşlem gecikmesi en fazla 1 dk. olmalı, 24 saat galışmalı vb.

Use Case - Para Çekme

Use Case- "Para Çekme" Olay Akışı (Ana senaryo-başarılı)

1. ATM sistemi Ekrana, müşteriden "kartını kart bölmeye takmasını" isteyen mesaj yazdırır.
2. Kart sahibi kartını kart bölmeye takar.
3. ATM sistemi kart doğrulamasını yapar.
4. Ekrana şifre girilmesini isteyen mesaj gönderilir.
5. Tuş takımını kullanarak girilen şifreyi alır.
6. Kullanıcı doğrulama ve yetki kontrolü için banka bilgi sisteme istek gönderilir.
7. Banka sistemi erişim isteğini kabul eder ve gerekli bilgileri gönderir.
8. ATM sistemi ekrana çekilecek tutarları listeler.
9. Kart sahibi çekilecek tutarı girer.
10. ATM sistemi kartı çırktır.
11. Kart sahibi kartı alır.
12. ATM sistemi parayı ve makbuzu verir.
13. Kart sahibi parayı ve makbuzu alır.

Not: Kırmızı renkli işlem basamakları Kullanıcı Doğrulama (erişim denetimi) kullanım durumunu ifade eder.

Use Case- "Para Çekme" Olay Akışı (Alternatif akışlar)

A1. Kart doğrulanamadı (3)

4. Kart bölmesi kartı gıkartır.

5. İşlem sonlandırılır.

A2. Yanlış şifre (6)

7. 3 kez yanlış girilmiş ise kart yükülür.

8. İşlem sonlandırılır.

A3. Yeterli para yok (9)

10. ATM de yeterli bakiye yoksa yeni tutar girmesi istenir.

11. Hesapta yeterli bakiye yoksa yeni tutar girmesi istenir.

A4. Banka kartı alınmadı(10)

11. 30 sn. boyunca alınmadı ise kart yükülür

12. Gerekli bilgilendirme yapılır

13. İşlem sonlandırılır

A5. Para alınmadı (12)

13. 30 sn. boyunca alınmadı ise para yükülür

14. Gönderilen ve yükülen para karşılaştırılır.

15. Gerekli ise hesap güncellehmesi yapılır

12. Gerekli bilgilendirme yapılır

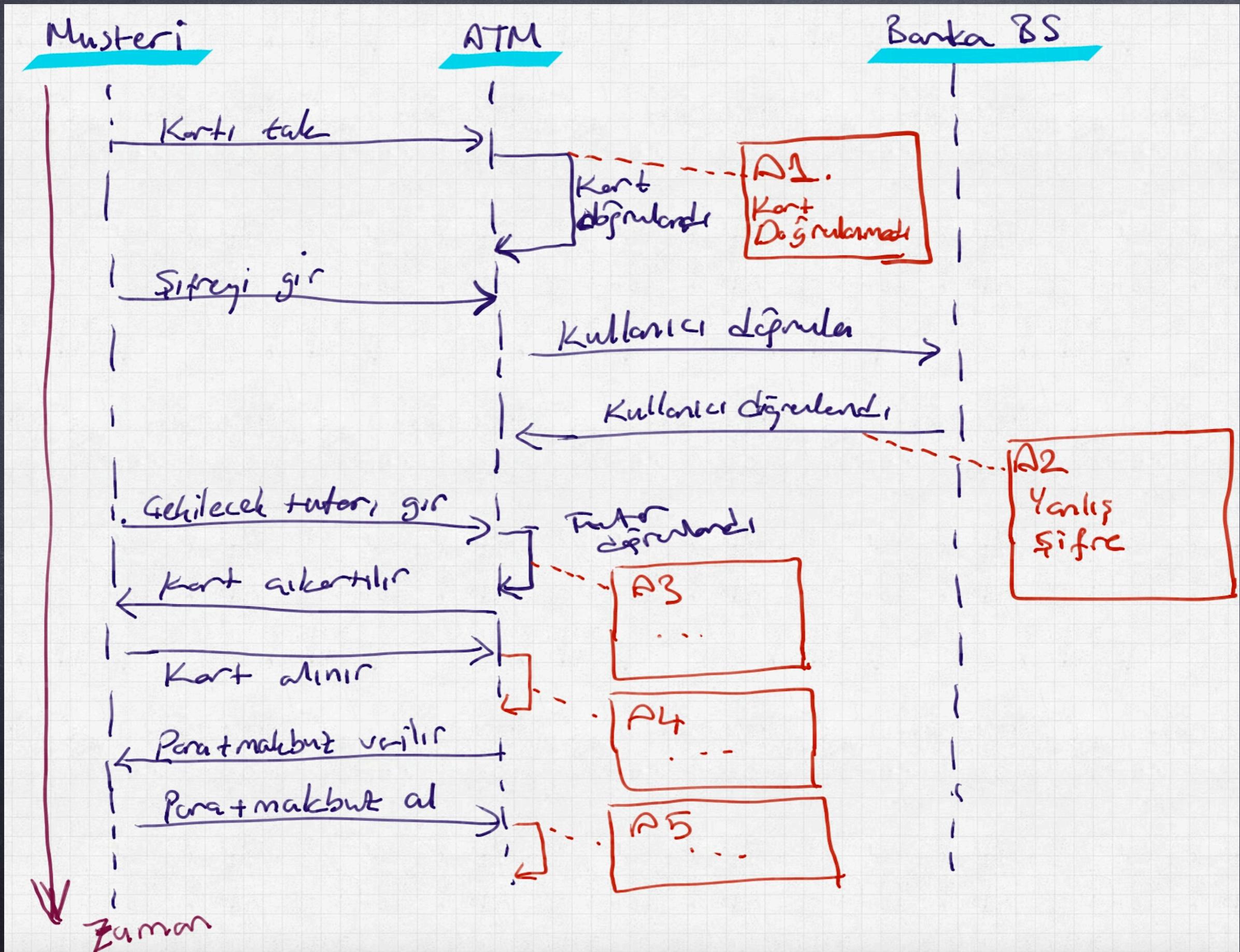
13. İşlem sonlandırılır

...

UML - Sıralama Şeması (Sequence Diagram)

- * Davranışsal (dinamik) gösterim şekillerinden biridir.
- * Kullanım durumunun grafiksel gösterimi için kullanılır
- * Nesneler arası işbirliğinin zamana göre anlatımı/ anlaşılması gereğinde oluşturulabilir
- * Ayrıntıları ihtiyaca göre değişiklik gösterebilir

ATM Sıralama Şeması (Para Çekme)

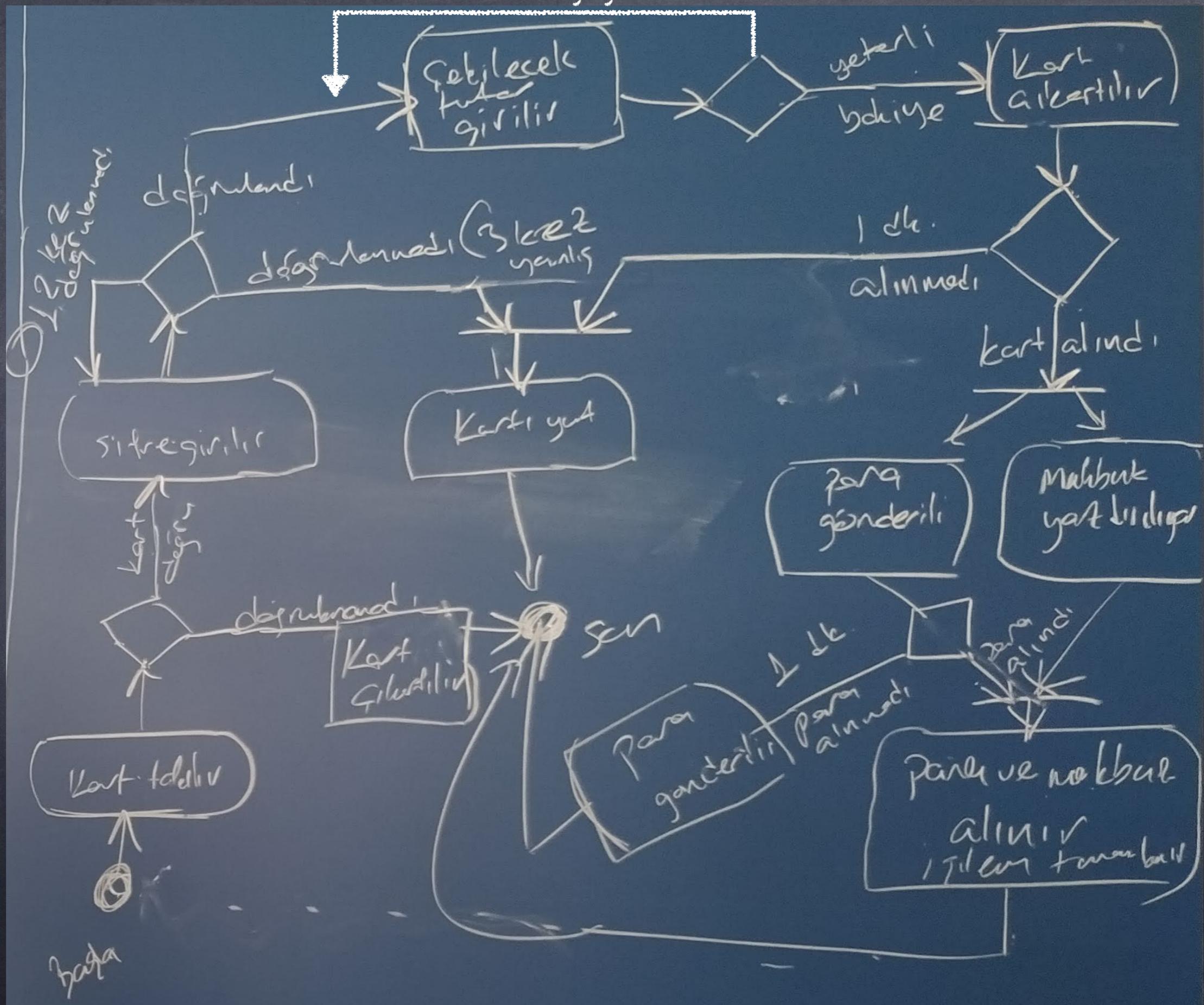

UML - Etkinlik Şeması (Activity Diagram)

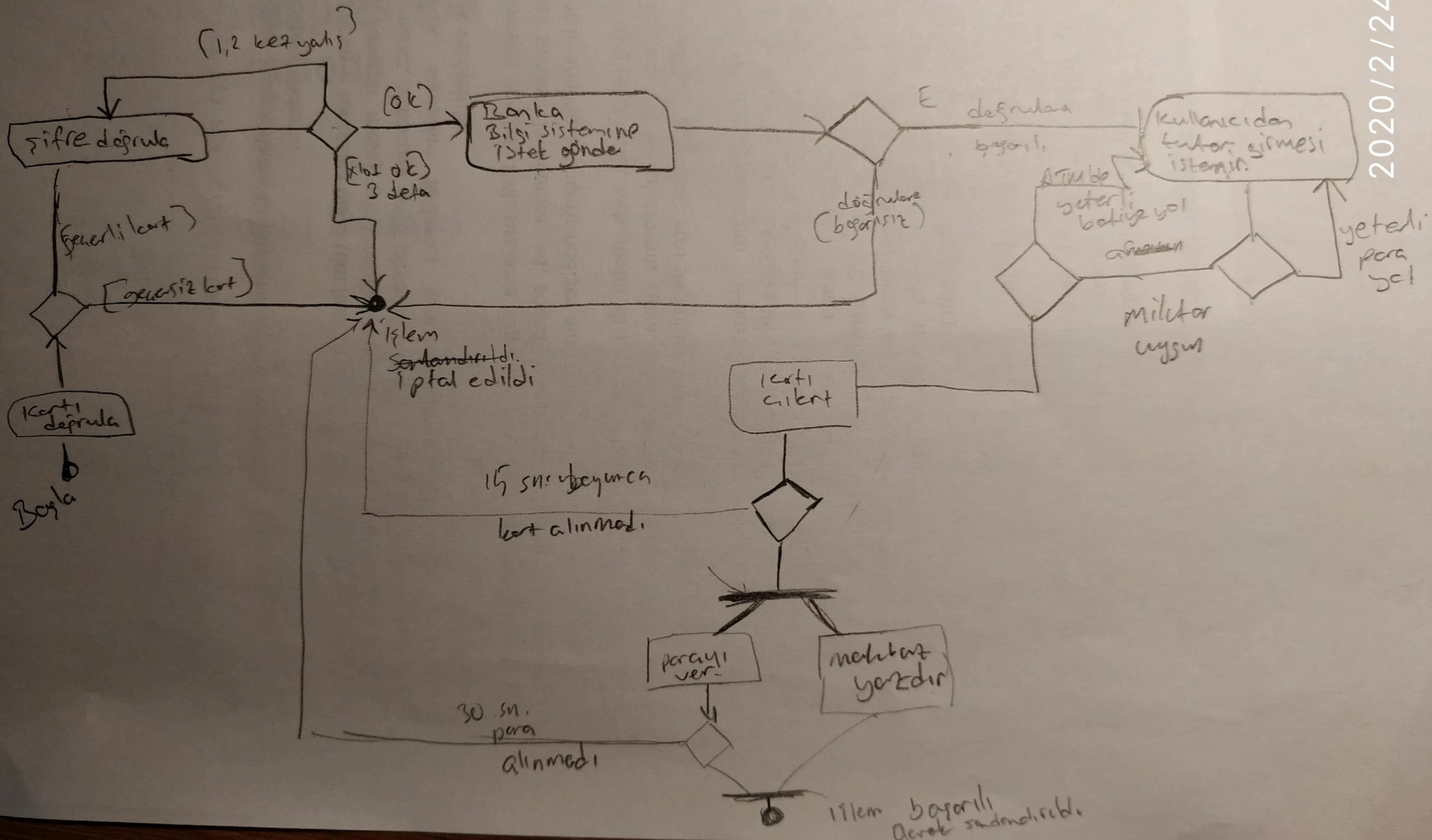
- * Davranışsal (dinamik) gösterim şekillerinden biridir.
- * Kullanım durumlarındaki akış denetiminin grafiksel gösterimi için kullanılır.
- * Ana akışla birlikte alternatif akışlarida gösterir
- * Akış şemalarına benzediği için anlasılması daha kolay gelebilir.
- * Ayrıntıları ihtiyaca göre değişiklik gösterebilir

ATM Etkinlik Şeması (Para Çekme)

Bakiye yetersiz

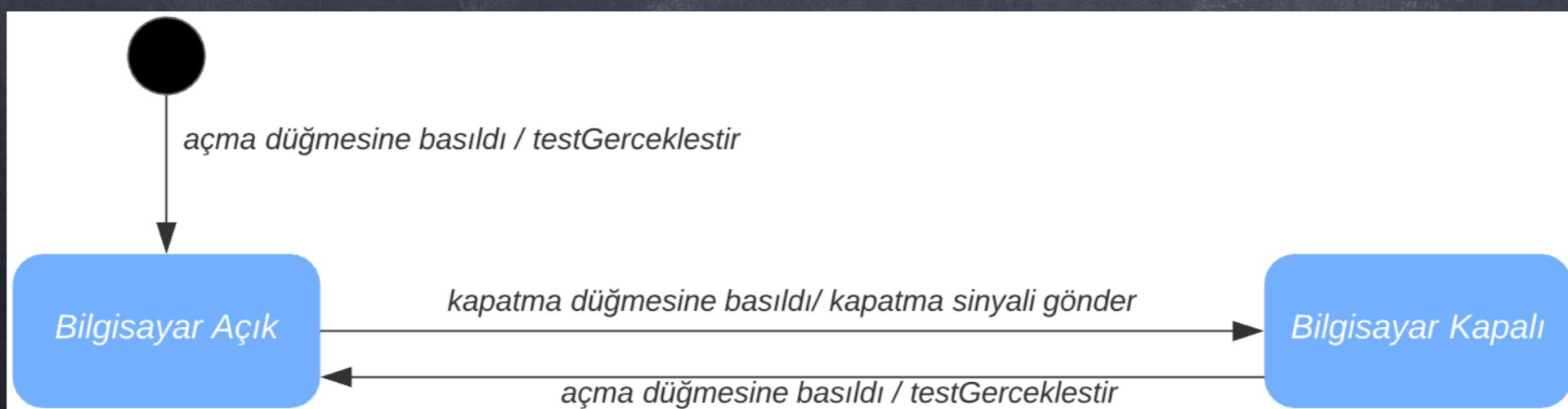
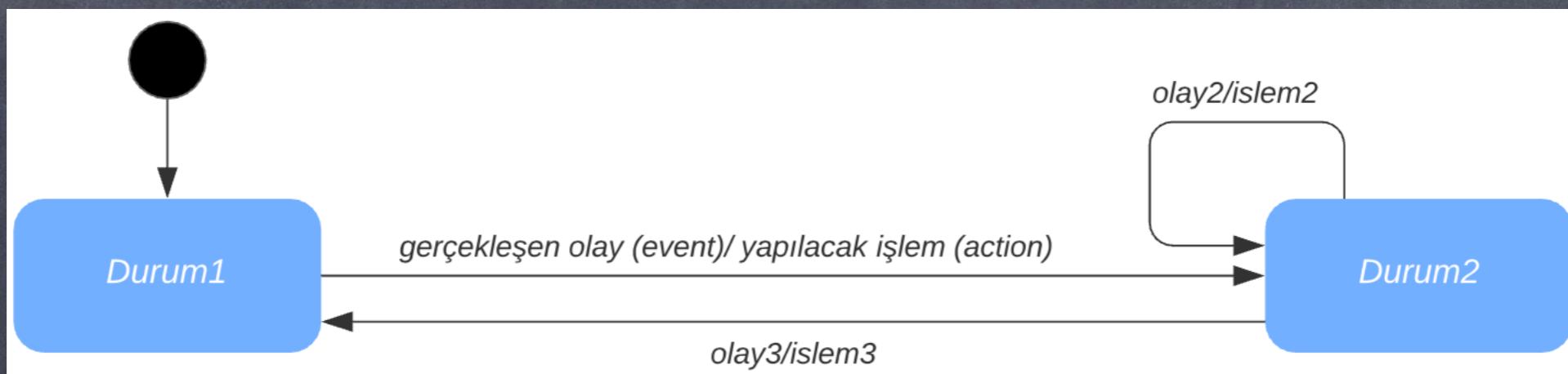
ATM Etkinlik Semasi (Activity Diagram)

2020/2/24

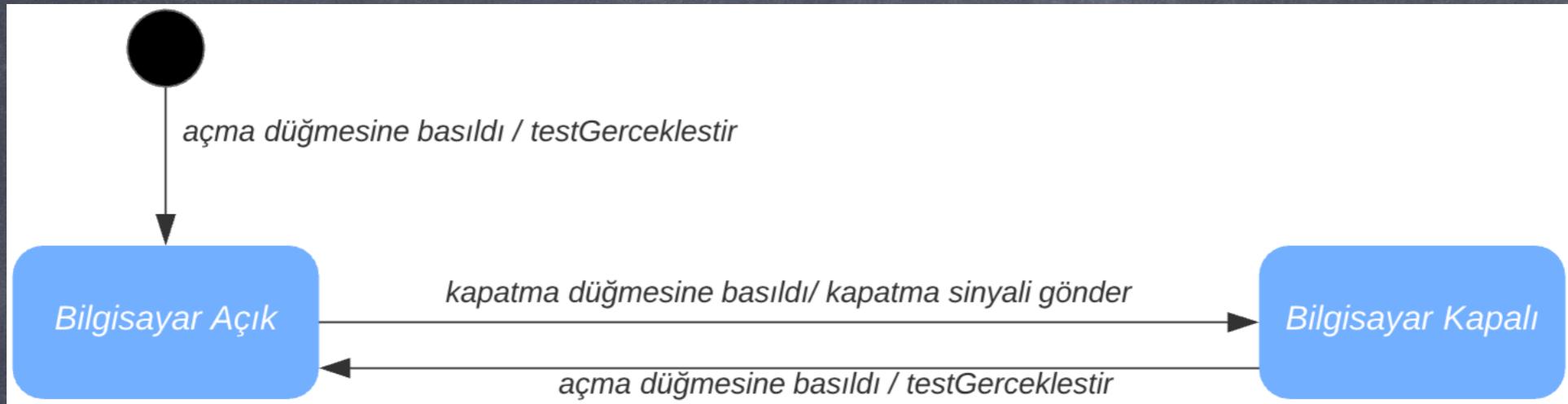
UML - Durum Makinası (State Machine) Diyagramı

- * Davranışsal (dynamik) gösterim şekillerinden biridir.
- * Sistemin içinde bulunduğu durumları ve durumlar arası geçişleri modellemek için kullanılır.
- * Haberleşme protokollerini, kullanıcı arayüzleri vb. olay güdümlü sistemlerin anlaşılabilirliğini sağlar

UML - Durum Makinası (State Machine) Diyagramı

* Durum diyagramları, genişletilmesi daha kolay olacağı için, metinsel olarak ifade edilebilir.

Mevcut Durum	Gerceklesen Olay	Yeni Durum	Hareket (action)
Başla	aç	Bilgisayar Açıktır	testGerceklestir
Bilgisayar Açıktır	kapat	Bilgisayar Kapalıdır	kapatmaIslemi
Bilgisayar Kapalıdır	aç	Bilgisayar Açıktır	testGerceklestir

ATM Durum Makinası Diyagramı

